

คอลัมน์ “เศรษฐกิจทศวรรษเจ้าพระยา”

นิตยสาร ผู้จัดการรายเดือน ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ 2544

Harry Dexter White

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

วงวิชาการประวัติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์กำลังช่วยพอกเชื้อเสียงให้แฮร์รี เด็กซ์เตอร์ ไวท์ (Harry Dexter White) อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังแห่งสหรัฐอเมริกาในระหว่างและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ไวท์มีชื่อเสียงแปดเป็ดด้วยข้อกล่าวหาว่าเป็นสายลับสหภาพโซเวียต และถูกตีตราว่าเป็นบุรุษผู้ทรยศต่อชาติบ้านเมือง อันเป็นมลทินแห่งชีวิต

แฮร์รี เด็กซ์เตอร์ ไวท์ เกิดในเดือนตุลาคม 2435 ณ นครบอสตัน สหรัฐอเมริกา ในครอบครัวชาวยิวที่อพยพจากประเทศลิทัวเนีย เขาเข้ารับราชการในกองทัพบกอเมริกันในระหว่างสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ดในขณะอายุ 31 ปี และได้ปริญญาเศรษฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในปี 2473 เมื่อสำเร็จการศึกษา ไวท์ประกอบอาชีพอาจารย์สอนหนังสืออยู่เพียง 4 ปี เริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด และจบลงที่ Lawrence College ในมลรัฐวิสคอนซิน หลังจากนั้นแปรสภาพเป็นข้าราชการกระทรวงการคลังในยุครัฐบาลประธานาธิบดีแฟรงกลิน รูสเวลต์ ทั้งนี้ตามคำชักชวนของศาสตราจารย์จาค็อบ ไวเนอร์ (Jacob Viner) ผู้เป็นอาจารย์

ไวท์เจริญในหน้าที่การงานภายในกระทรวงการคลังแห่งสหรัฐอเมริกา จนในปี 2484 เฮนรี มอร์เก็นธอ จูเนียร์ (Henry Morgenthau, Jr.) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแต่งตั้งให้ไวท์ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ ไวท์ดำรงตำแหน่งนี้จนถึงปี 2489 เมื่อมีการจัดตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ประธานาธิบดีเฮนรี ทรูแมน (Henry S. Truman) เลื่อนแต่งตั้งไวท์ให้ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหาร (Executive Director) องค์การโลกบาลแห่งนี้ในฐานะผู้แทนจากสหรัฐอเมริกา ไวท์อยู่ในตำแหน่งเพียงปีเศษ ก็ลาออกไปประกอบอาชีพอิสระ และถึงแก่กรรมด้วยโรคหัวใจในเดือนสิงหาคม 2491 สิริรวมอายุ 54 ปี

แฮร์รี เด็กซ์เตอร์ ไวท์ ถูกกล่าวหาว่าเป็นสายลับสหภาพโซเวียต ทั้งนี้โดยการให้การของเดวิด วิทเท็กเกอร์ แชมเบอร์ส (David Whittaker Chambers) และเอลิซาเบธ เทอร์ริลล์ เบ็นต์ลีย์ (Elizabeth Terrill Bentley)

แชมเบอร์สเป็นผู้ปฏิบัติการใต้ดินในนครวอชิงตันของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหรัฐอเมริกา แชมเบอร์สอ้างว่า ไวท์มีความสัมพันธ์กับสายลับรัสเซีย โดยอ้างอิงเหตุการณ์อย่างน้อย 3 เหตุการณ์

เหตุการณ์แรก บอริส ไบคอฟ (Boris Bykov) สายลับรัสเซียมอบเงิน 600 ดอลลาร์อเมริกันให้แชมเบอร์สในเดือนธันวาคม 2479 เพื่อจัดซื้อพรมมอบเป็นของขวัญให้แก่ไวท์ เพื่อตอบแทนบริการที่ได้รับจากไวท์

เหตุการณ์ที่สอง แชมเบอร์สไปพบไวท์ที่บ้านในมลรัฐนิวแฮมป์เชียร์ในเดือนสิงหาคม 2480 ขอความเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการเงินในสหภาพโซเวียต ต่อมา ไวท์ได้เขียนบันทึกความเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ส่งผ่านคนกลางไปให้แชมเบอร์ส ซึ่งส่งต่อไปให้บอริส ไบคอฟอีกทอดหนึ่ง

เหตุการณ์ที่สาม ไวท์มอบบันทึกความเห็นเกี่ยวกับปัญหาการเมืองระหว่างประเทศให้แชมเบอร์สเมื่อต้นปี 2481 ซึ่งส่งต่อไปให้สายลับรัสเซียอีกทอดหนึ่ง ต่อมาในปี 2491 แชมเบอร์สส่งมอบเอกสารนี้ให้กระทรวงยุติธรรมแห่งสหรัฐอเมริกาเพื่อเป็นหลักฐานประกอบการกล่าวหาไวท์

ในเดือนมีนาคม 2488 แชมเบอร์สเริ่มให้ข่าวสารแก่ FBI โดยกล่าวหาว่า ไวท์เป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหรัฐอเมริกา และช่วยเหลือสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อเมริกันให้เข้าทำงานในกระทรวงการคลัง

ในเดือนพฤศจิกายน 2488 เอลิซาเบธ เบ็นต์ลีย์ ส่งมอบรายชื่อสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อเมริกันให้ FBI โดยมีชื่อไวท์อยู่ด้วย เบ็นต์ลีย์ทำงานเป็นสายลับรัสเซีย แม้จะมีได้รู้จักไวท์โดยตรง แต่เบ็นต์ลีย์กล่าวว่า ไวท์ส่งผ่านข้อมูลลับให้นาธาน เกร็กกอรี่ ซิลเวอร์มาสเตอร์ (Nathan Gregory Silvermaster) ซึ่งส่งมอบให้เบ็นต์ลีย์ โดยที่เบ็นต์ลีย์ส่งต่อไปให้สายลับรัสเซียอีกทอดหนึ่ง

FBI สนใจตรวจสอบประพฤติกรรมของไวท์ และปักใจเชื่อว่าไวท์เป็นสายลับรัสเซีย จอห์น เอ็ดการ์ ฮูเวอร์ (John Edgar Hoover) ผู้อำนวยการ FBI มีบันทึกถึงประธานาธิบดีรูธเวิน รายงานผลการสอบสวนเรื่องนี้ พร้อมทั้งส่งรายงานให้เจมส์ ไบร์นส์ (James F. Byrnes) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ และทอม คลาร์ก (Tom Clark) อัยการสูงสุด รายงานลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2488 ในเวลานั้น รัฐบาลอเมริกันกำลังแต่งตั้งไวท์เป็นผู้แทนสหรัฐ

อเมริกาในคณะกรรมการบริหาร (Executive Board) ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาแล้ว ประธานาธิบดีทรูแมนมิได้ดำเนินการใดๆในการเล่นงานหรือลงโทษไวท์

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง กระแสต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ในสหรัฐอเมริกาทวีความรุนแรงตามลำดับ และขึ้นสู่ระดับสูงสุดเมื่อลัทธิแม็กคาร์ธี (McCarthyism) ทรงอิทธิพลระหว่างปี 2493-2497 ในเดือนมีนาคม 2490 คณะลูกขุนใหญ่แห่งสหรัฐอเมริกา (Federal Grand Jury) ซึ่งแต่งตั้งโดยศาล Southern District of New York เริ่มสอบสวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจกรรมของพรรคคอมมิวนิสต์ในสหรัฐอเมริกา ต่อมาในฤดูร้อนปี 2491 คณะกรรมาธิการว่าด้วยกิจกรรมอันไม่เป็นอเมริกันแห่งสภาผู้แทนราษฎร (House of Representatives Committee on Un-American Activities = HUAC) ก็ไต่สวนเรื่องเดียวกัน โดยมีแซมเบอร์สและเบ็นต์ลีย์เป็นผู้ให้การสำคัญ

ไวท์เมื่อได้รับทราบรายงานข่าวการไต่สวนของคณะลูกขุนใหญ่แห่งสหรัฐอเมริกา และการสอบปากคำของ HUAC ก็รู้สึกตกใจอย่างยิ่ง จึงเสนอตัวเขาให้การต่อ HUAC เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2491 รายงานข่าวและบทวิเคราะห์ที่เป็นกลางระบุว่า ไวท์ตอบคำถามได้หมดจดและสง่างาม ทั้งนี้ต้องเข้าใจด้วยว่า HUAC เป็นกลไกสำคัญในการกล่าวหาและเล่นงานปรปักษ์การเมืองในยุค 'หมอมือครองเมือง'

ไวท์ขับรถกลับบ้านหลังการให้ปากคำแก่ HUAC และถูกโรคหัวใจเล่นงานอย่างรุนแรง ไวท์ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2491

ข้อกล่าวหาไวท์มิได้มาจากเดวิด วิทเท็กเกอร์ แซมเบอร์ส และเอลิซาเบ็ธ เบ็นต์ลีย์เท่านั้น หากยังมาจากเครือข่ายความสัมพันธ์และผู้คนที่แวดล้อมไวท์อีกด้วย

ไวท์มีเครือข่ายความสัมพันธ์กับนักวิชาการและข้าราชการฝ่ายเสรีนิยมและฝ่ายซ้าย ภายในกระทรวงการคลังแห่งสหรัฐอเมริกา เพื่อนร่วมงานที่ไวท์สนิทชิดเชื้อด้วยมีชื่อเสียงเป็นมาร์กซิสต์ถึง 2 คน ได้แก่ แฟรงก์ โคว (Frank Coe) และโซโลมอน แอดเลอร์ (Solomon Adler) มิตรสนิทของไวท์ถึง 4 คนต้องสงสัยว่าเป็นสายลับรัสเซีย ได้แก่ นาธาน เกร็กกอรี่ ซิลเวอร์มาสเตอร์ (Nathan Gregory Silvermaster) ลูดวิก อุลล์แมนน์ (Ludwig Ullmann) ฮาโรลด์ กลาสเซอร์ (Harold Glasser) และยอร์จ ซิลเวอร์แมน (George Silverman) เครือข่ายความสัมพันธ์เช่นนี้เองทำให้ไวท์ต้องสงสัยว่าเป็นสายลับรัสเซียด้วย

ไวท์ถูกกล่าวหาด้วยว่า เป็นตัวการผลักดันให้รัฐบาลอเมริกันจับเจ้าสหภาพโซเวียตหลังสงครามโลกครั้งที่สองมากเกินไปจนสมควร รวมทั้งให้สิทธิประโยชน์เพื่อให้สหภาพโซเวียต

เป็นสมาชิกกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ในอีกด้านหนึ่ง ไวก์กลับตะถ่วงการให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋งแห่งประเทศจีน จนเป็นเหตุประการหนึ่งที่ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ยึดจีนแผ่นดินใหญ่ในปี 2492 ได้

เมื่อไวก์ถึงแก่กรรมไปแล้ว 5 ปี ข้อกล่าวหาเรื่องไวก์เป็นสายลับรัสเซียปะทุเป็นข่าวใหญ่อีกครั้งหนึ่งในยุคที่ลัทธินักสังคมนิยมกำลังเฟื่องฟู เมื่อ เจ.เอ็ดการ์ ฮูเวอร์ ผู้อำนวยการ FBI และเซอร์เบิร์ต บราวเนลล์ (Herbert Brownell) อัยการสูงสุด ร่วมกันกล่าวหาในปี 2496 ว่า ประธานาธิบดีทูแมนมิได้ลงโทษไวก์ ทั้งๆที่มีหลักฐานเชื่อถือได้ว่า ไวก์เป็นสายลับรัสเซีย และแอบส่งเอกสารลับของทางราชการให้แก่สหภาพโซเวียต ประธานาธิบดีทูแมน ซึ่งในเวลานั้นออกจากราชการแล้ว ตอบได้ว่า ประจักษ์พยานที่กล่าวหาไวก์ไม่ชัดเจน การที่รัฐบาลทูแมนตัดสินใจแต่งตั้งให้ไวก์ดำรงตำแหน่งกรรมการบริหารกองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นปฏิบัติการที่ตัดขาดไวก์จากรัฐกรอเมริกัน

ข้อกล่าวหาที่ว่า แฮร์รี เด็กซ์เตอร์ ไวก์เป็นสายลับรัสเซียสร้างความประหลาดใจในหมู่นักศึกษาประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ในเมื่อไวก์ได้ชื่อว่าเป็น 'บิดาของกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลก' ผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งช่วยดำรงเสถียรภาพของระบบทุนนิยมโลก

ภายหลังจากที่กองทัพญี่ปุ่นโจมตี Pearl Harbour มอร์เกินธอ เมื่อต้นเดือนธันวาคม 2484 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแห่งสหรัฐอเมริกา มอบหมายให้ไวก์ร่างข้อเสนอในการจัดระเบียบการเงินระหว่างประเทศเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2484 ข้อเสนอเบื้องต้นปรากฏเป็นรูปเป็นร่างเมื่อต้นปี 2485 สารสำคัญของข้อเสนอนี้ ก็คือ การจัดตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก เพื่อทำหน้าที่จัดและดูแลระเบียบการเงินระหว่างประเทศ ข้อเสนอซึ่งมีการขัดเถลาและพัฒนาต่อมารู้จักกันในนาม *White Plan*

ทางอีกฝากหนึ่งของมหาสมุทรแอตแลนติก กระทรวงการคลังอังกฤษมอบหมายให้จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) จัดทำข้อเสนอลักษณะเดียวกัน ซึ่งปรากฏรูปร่างในปี 2485 และตีพิมพ์เผยแพร่ในปี 2486 เคนส์เสนอให้จัดตั้ง *International Clearing Union* ทำหน้าที่ประคองธนาคารกลางของโลก โดยมีเงินตราสกุลหลักของโลก ซึ่งเคนส์ตั้งชื่อว่า *Bancor* ข้อเสนอซึ่งรู้จักกันในนาม *Keynes Plan*

รัฐบาลอังกฤษและอเมริกันประชุมปรึกษาหารือกันหลายรอบ โดยที่ไวก์มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเคนส์หลายครั้ง จนเกิดความสนิทสนมชนิดที่เรียกชื่อเล่นกันได้ ในที่สุดทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะยึด *White Plan* เป็นหลัก โดยมีการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดต่างๆ

ภายหลังการประชุม *United Nations Monetary and Financial Conference* ณ เมือง Bretton Woods มลรัฐ New Hampshire ประเทศสหรัฐอเมริกาในเดือนกรกฎาคม 2487 ที่ประชุมบรรลุข้อตกลงในการจัดตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลก (IBRD)

ตลอดช่วงเวลากว่าครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ชื่อเสียงของแฮร์รี เด็กซ์เตอร์ ไวท์ มัวหมองด้วยข้อหาสายลับรัสเซีย แต่นักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจจำนวนไม่น้อยอดกังขามิได้ว่า หากไวท์เป็นคอมมิวนิสต์ เหตุใดจึงทุ่มเทชีวิตในการจัดระเบียบการเงินระหว่างประเทศเพื่อการดำรงอยู่ของระบบทุนนิยมโลก

ภายหลังการล่มสลายของอาณาจักรโซเวียต การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบสายลับของสหภาพโซเวียตแบ่งบาน ในสหรัฐอเมริกา รัฐบาลอเมริกันพยายามถอดรหัสโทรเลขที่ส่งระหว่างมอสโคว์กับนักการทูตโซเวียตประจำสหรัฐอเมริกา โครงการถอดรหัสโทรเลขดังกล่าวนี้มีชื่อเรียกว่า *VENONA Project* ข้อมูลของ *VENONA Project* เริ่มเผยแพร่สู่สาธารณชนนับตั้งแต่ปี 2539 เป็นต้นมา (ดู www.nsa.gov) นอกจากการศึกษาข้อมูลจาก *VENONA Project* แล้ว ยังมีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารลับของ KGB อีกด้วย ผลการศึกษาระบบสายลับของสหภาพโซเวียตจากแหล่งข้อมูลทั้งสองนี้ ยิ่งตอกย้ำความเชื่อที่ว่า แฮร์รี เด็กซ์เตอร์ ไวท์ เป็นสายลับรัสเซีย

อย่างไรก็ตาม เจมส์ เอ็ม. บัพตัน (James M. Boughton) แห่ง St. Antony's College มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด พยายามประมวลข้อกล่าวหาบรรดามีเกี่ยวกับแฮร์รี เด็กซ์เตอร์ ไวท์ พร้อมทั้งตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลทั้งหมด แล้วสรุปว่า ข้อกล่าวหาไวท์ ในฐานะสายลับรัสเซียยังไม่มีประจักษ์พยานอันเป็นข้อยุติที่ปราศจากข้อกังขา

ท่านเชื่อหรือไม่ว่า 'วิศวกร' ผู้สร้างธนาคารโลกและกองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นคอมมิวนิสต์

หมายเหตุ

1. บันทึกความทรงจำที่กล่าวหาว่า ไวท์เป็นสายลับรัสเซีย ดู
Elizabeth Bentley, *Out of Bondage*.
New York : Devin – Adair, 1951.
David Whittaker Chambers, *Witness*.
New York : Random House, 1952.
2. หนังสือที่พยายามนำเสนอชีวประวัติของไวท์ด้วยความเป็นกลาง ดู
David Rees, *Harry Dexter White: A Study in Paradox*.
New York : Coward, McCann, and Geoghagan, 1973.
3. หนังสือที่ศึกษาระบบสายลับของสหภาพโซเวียตจากข้อมูลของ VENONA Project และเอกสารลับของ KGB ซึ่งบ่งชี้ว่า แฮร์รี เด็กซ์เตอร์ ไวท์ ททรยศต่อชาติ ดู
Christopher Andrew and Vasili Mitrokhin,
The Sword and the Shield: The Vitrokhin Archive and the Secret History of KGB.
New York : Basic Books, 1999.
John Earl Haynes and Harvey Klehr,
VENONA : Decoding Soviet Espionage in America.
New Haven : Yale University Press, 1999.
Nigel West, *VENONA : The Greatest Secret of Cold War*.
London : HarperCollins, 1999.
Allen Weinstein and Alexander Vassiliev,
The Haunted Wood : Soviet Espionage in America – The Stalin Era.
New York : Random House, 1999.
4. ความพยายามในการฟอกชื่อเสียงของไวท์ ดู
James M. Boughton, “The Case Against Henry Dexter White : Still Not Proven”.
IMF Working Paper WP/00/149 (August 2000)
ดู www.imf.org